

DEN RUSSISKE KIRKE OG DET SORTE AFRIKA

En gang i slutningen af 1960'erne gav jeg mit beskedne bidrag til at føre det sorte Afrika og Den russisk-ortodokse Kirke sammen – det lyder flot, også for flot. Mit bidrag var såmænd ret beskedent, men alligevel. Via en medstuderende, der havde været på studieophold i Moskva, lærte jeg en ghaneser ved navn Patrick at kende. Et par år senere skulle jeg på et længere studieophold i Moskva. En af mine gode kolleger på Aarhus Universitet bedrev yderst seriøse studier i gamle kirkeslaviske tekster. Han bad mig opsøge Den russisk-ortodokse Kirkes øverste ledelse, dvs. Patriarkatet, for at få det til at sende ham nogle bøger, han havde brug for i sin forskning. Det ville jeg da gerne, og da jeg i Moskva også skulle møde nævnte Patrick – hvorfor så ikke slå de to opgaver sammen.

Patrick var kommet til Moskva som led i Sovjetunionens økonomiske og uddannelsesmæssige fremstød i Den tredje Verden, ikke mindst i det sorte Afrika. De nye lande, der i 1960'erne frigjorde sig fra koloniherrredømmet, var oplagte mål for Sovjetunionens propagandafremstød under den kolde krig. Ghana havde været foregangsland i Afrika ved at blive selvstændigt allerede i 1957 under den karismatiske præsident Nkrumah.

Sammen med Patrick opsøgte jeg Patriarkatets kontor. Vi gik gennem en port, og en helt anden verden åbnede sig for vore øjne. Ikke mindst for Patrick, der mente at studere i et ateistisk land uden præster, og som nu tabte både næse og mund ved i gården at se gejstlige i fodlange sorte kjortler, med langt skæg og med store og underlige hovedbeklædninger haste af sted. Aldrig har jeg set nogen i den grad måbe. Patrick troede, jeg ved et trylleslag havde ført os over i en anden verden – lidt overtroiske er de sorte jo, ikke sandt? Bedre blev det ikke, da vi fandt det rigtige kontor, og det samme sceneri med underlige gevandter gentog sig. Jeg fik afleveret mit ærinde og nogle måneder senere modtog min kollega med posten de ønskede bøger, og jeg havde introduceret Patrick til en ny side af den verden, han mente at være hjemme i.

Patrick og hans medstuderende i Moskva oplevede, at gennemsnitsrusseren absolut ikke kunne lide deres hudfarve. På trods af Sovjetunionens påstået internationalistiske karakter og på trods af interessen for Den tredje Verden og dens viklen sig ud af kolonialismens forbandelse var det ganske almindeligt, at de udenlandske studerende – og ikke mindst de sorte - blev udsat for klart racistiske tilråb i det offentlige rum og sommetider tilmed overfaldet på grund af deres hudfarve. Jeg oplevede selv tilråbene i selskab med Patrick på Moskvas gader. Der er ingen tvivl om, at de sovjetiske myndigheder officielt gjorde, hvad de kunne for at dæmme op for denne racisme. Men de gadebetjente, der som de første kom i kontakt med tilfælde af gadebaseret racisme, havde personligt ofte en rem af den racistiske hud.

Med Sovjetunionens opløsning krakelerede den officielle facade af internationalisme. Og nationalismen fik frit løb – til dels nu ansporet fra officielt hold. Nu var der frit slag for enhver form for den fremmedfjendske adfærd, der havde ligget latent under overfladen. Med krigene i Tjetjenien og ikke mindst ansporet af konkrete terroraktioner i Moskva, fik racismen en præcis adresse. Begrebet ”de sorte” (russ. tjornyje) dækkede nu ikke længere blot afrikanere, men blev synonymt med alle dem, der så ud til at komme fra Kaukasus. Jeg husker en af mine gode venner med aserbajdjanske rødder, men som hele sit liv har boet i Moskva, fortælle om, hvordan han til stadighed bliver stoppet på gaden og afkrævet legitimation. Situationen er ikke blevet bedre i det nye årtusinde. Et rent Rusland eller et Rusland kun for russere er slagord, der i højere og højere grad præger de politiske debatter i såvel offentlighed som parlament, og som mere eller mindre direkte kan læses ud af lovgivningen. Endnu en gang i Ruslands historie står stat og kirke

sammen om at forsvare ”det særegne i den russiske levemåde”. Atter stikker nationalismen og chauvinismen sit ækle fjæs frem.

Hvad der siden blev af høvdingesønnen Patrick, ved jeg ikke. Ghana har siden selvstændigheden oplevet mange omvæltninger, men i begyndelsen af 1960’erne lignede det en stat, der skulle blive førende i det sorte Afrika.